

Megjelenik minden **csütörtökön**. — **Előfizetési ár:** egész évre 4 frt, fél évre 2 frt, negyed évre 1 frt. — **Hirdetések ára:** 4 hasábos petit sor 8 kr. Az előfizetési pénzeket a **Szent-István-Társulat** igazgatóságához, a kéziratokat a lapszerkesztőségéhez (IV. Lövész utca 13. sz.) kérjük küldeni.

Budapest, 1880.

36. szám.

Szeptember 2.

A vegyesházasságok és az egyház.

A legkényesebb társadalmi kérdések egyike a vegyesházasságok kérdése, különösen hazánkban, hol a különféle protestans felekezetek követői közül szétszórta elég nagy számmal találhatunk. Kivált kényes manap, midőn az apostasiák szaporodtával a képviselőház is felvetette, sőt szorgalmazza a polgári házasság keresztülvitelének, társadalmunkra nézve sok kártékony utóhatást magában rejtő sürgős, szerintök — haladás szempontjából is — elkerülhetetlen voltát. Így akarják a vegyesházasságok okozta bajokat ujabbakkal és pedig még sérelmesebbekkel tetézni. Nincs ezuttal szándékunkban a polgári házasság kérdését szellőztetve, szólanunk e nagyfotosságu társadalmi tárgyhoz: ha a nemzet rossz csillaga körünkbe is beerőszakolja ezen idegen égalj alatt született kártékony növényt, kényszerűségből úgy is kell majd tárgyalnunk. Jelen alkalommal, egyedül a vegyesházasságok körül való mikénti eljárásból levonható tanúságot akarjuk t. olvasóink közül megismertetni főbb vonásaiban azokkal, kik szülői kötelességöknél fogva örködni hivatják gyermekeik hit- és erkölcsi élete fölött, nehogy az megvesztegettessék s így az anyaszentegyház szabványai iránti kötelezettségökben mulasztás jőjjön létre.

Mindenek előtt meg kell jegyeznünk, hogy a katolikus egyház soha sem helyeselte a vegyesházasságokat, sőt azokat minden áron megakadályozni törekedett. Nem egy zsinati határozatot, pápai bullát idézhetnénk e tárgyban, melyek a vegyesházasságok kötését rosszalkák, sőt tiltják. Még a protestans felekezetek sem igen harcoltak a vegyesházasságok mellett, mert azokat lehetőleg ellenezték, sőt saját hitbeli alattvalóikat egyházi fenyítéssel sújtották, mint pl. a debreczeni protestans zsinaton történt, hol 1567-ben hivatalvesztéssel

és az egyházból való kirekesztési büntetéssel rettentették azokat, kik a vegyesházasságra lépni szándékozótak összeadni merészkednek. Az egyház végre beleegyezett azon elengedhetetlen föltétel alatt, hogy a vegyesházasságból származó gyermekek mind, a katolikus vallásban neveltessenek, s ez iránt a felek eleve szerződési iratot, u. n. reversalist állítsanak ki. Mária Terézia 1768-ban kiadott rendeletével a kath. vallás ezen követelményeit sürgette törvényerőre emelte. Tizenhárom év mulva II. József császár a többi, egyházunkra nézve sérelmes intézkedései között, dicső elődjének e rendeleteit megsemmisítette, a mennyiben a térítvény szorgalmazását megtiltotta s a netán kiadottak jogérvényét is semmisnek mondta ki, s meghagyta, miszerint a fiugyermekek az apa, a leánygyermekek pedig az anya vallását kövessék.

Ezen állapot az 1790-i országgyűlésig maradt fenn, melyen azon módosítást hozták — Batthányi primás és az egész főpapság ellenmondása daczára — hogy ha az apa kath. vallásu, úgy a gyermekek mind, ha pedig az anya, úgy csak a nőgyermekek neveltessenek a kath. hitben. 1839-ig különféle módokatban ingadoztak mérlegszerűleg a vegyesházasságok megkötésének eljárási módja és feltételei, melyek közt azon teljesen helytelen példák sem hiányoztak, midőn a kath. plébánosok minden térítvény és a gyermekek vallásos nevelésére való tekintet nélkül, papi áldással adták össze a vegyes vallásu feleket. Lajcsák nagyváradi püspök volt 1839-ben az első, ki főpásztori levelében szigoruan meghagyta megyei papjainak, miszerint azok semmimű vegyesházasságot se merészjeljenek előbb egyházi áldásban részesíteni, mignem az illető felek kötelezik magokat összes születendő gyermekeiknek a kath. vallásban való nevelésére. Ezen állapotok rendezése ezéjé-

ból Lonovics József esanádi püspök küldetett Rómába, ki XVI. Gergely pápától, tekintettel az ország egyházi viszonyaira, az e tárgyban Németalföld és Belgium püspökeinek adott brevéhez hasonló eszközzel ki 1841. év április 30-káról keletkezve. Ezen, 1868-ig érvényben maradt mód az ismeretes reversalison kívül, a vegyes vallás akadályai alóli fölmentvény kérhetése és megadása alapjára volt fektetve: a ki nem adott reversalis esetén pedig a passiva assistentiára szorítkozott, azaz, a kath. plébános minden egyházi disz nélkül, szobájában, vagy a templom sekrestyéjében tanuként szerepelve jelenté ki, a felek kölesönös megegyezése által létrejött felbonthatatlan jogérvényes házasságot.

Végre 1868-ban, az 53. törvényezikk 11. §-a ismét visszatért a josephinistikus 1781-ik évben hozott rendelet alapján való eljárásra. Az egyház tűrte s lehetővé iparkodott tenni a helyzetet. A többi között írásbeli reversalist tilos levén kérni, szóbelileg, becsületszó adásra fogadtatta a felekkel, a gyermekek kath. vallásban való neveltetését. Ha megtagadták ezt, úgy az assistentia passivára szorítkozott a kath. lelkész. Ezen eljárási módot sokszor kijátszották már azok, kik világért sem mentek volna a protestans hitfelekezeti párt-hoz összeadatás céljából. Adott becsületszavuk daczára, ritkán nevelték mindkét nembeli gyermekeiket a kath. vallásban.

Igy állván a dolog, legujabban, csak épen a napokban felmerült hasonló vegyesházassági eseteknél a főpásztor megtagadta a dispensatiót, és a legszigorubb egyházi eljárást sürgetve, az illető plébánost a «passiva assistentiára» utalta. Ily formán a szülők vessenek számot eleve az iránt, vajjon egyházi áldás nélkül engedik-e összeadatni gyermekeiket, vagy épen a protestans felekezettekkel hitközösséget (communicatio in sacris) tanúsítva, mások megbotránkoztatására, a protestans pástor előtt, ily fontos lépés céljából, mely nálunk szentség, megjelenjenek?

Ezentul lehetlenné válik bármiféle ígéret vagy írásbeli kötelezettség alapján elérni azt, hogy a vallás-különbség akadályától egyházi fölmentvényt nyerve, ünnepélyes, a szokott áldással egybekötött házasságot köthessenek a felek a kath. templomokban. E szigoru eljárási mód bizonyára a visszaélések megszüntetése céljából lép érvényre, nehogy könnyelműen — tekintve a már is megtörtént kijátszási eseteket — adja az egyház áldását oly vegyesházasságokra, melyekből protestans vallásban, tehát eretnekségben neveltetendő gyermekek szülehetnek. Kiváló fontos szerep jut itt a szülőknek, érvényesíteni okos, belátással párosított intelmekre szorító befolyásukat, hogy a vegyesházasságok száma esökkenjék. Soha nem találkozott még e sorok írója oly szülővel, a ki nem sóhajtott volna föl fájdalmasan

akkor, midőn gyermekének vegyesházasságáról vala szó. Ha érezzük az ily fajta frigyek kártékony befolyását a családi és társadalmi életre: legyünk is rajta azokat megakadályozni minden megengedett módon. Ime, az egyház ad reá példát, még pedig követésre méltót!

Emér.

Jézus szent Szívéhez.

Már nem tudom azt szeretni,
Mit a világ oly hön szeret.
A föld göröngyét megvetni,
Ez nyugtatja meg szívemet.
A nagy Istenemen kívül
Nem törődöm már semmivel,
Öt imádom tiszta szívből,
Csak rá gondolok nagy kedvvel.

Isteni szeretet választ
El a földtől s égbe ragad;
S a szenvedést, mit rám áraszt,
Türni nálam szent akarat.
Volna bár pokol gyötrelme,
Elszenvedném a mit rám mért;
Oly nagy szívem hő szerelme,
De csak csupán Önmagáért! —

O Jézusom drága Szíve!
Kit a lándzsaél átjárja,
Édes Jézus drága Szíve!
Kit marezangol kinok árja:
Lángoló nagy szereteted
Legyen az én szent törvényem;
És éretünk vérző sebed
Legyen eljegyző pecsétem.

Egyedüli boldogságom
Te legy drága Jézus Szíve!
Utánad epedve vágyom;
Szívem legyen Szíved hive. —
Szívem Érted égjen, fájjon;
Nyugodalmát Benned lelje;
S mindörökre Téged áldjon,
Kinek oly nagy volt szereleme!

(Franciaiából fordítva.)

A. † B.

A növénytan királya.

Lilla Bódog beszélye.

(Folyt. és vége.)

Tán nyomorultan, éhen halt volna meg, ha egynehány résztvevő tanulóháza tudomást nem szerez nyomoráról és segélyben nem részesíti vala. Maguknál étkeztették felváltva s viseltes ruháikat is neki ajándékozzák. Neki magának annyi pénze sem volt, hogy egy pár cipőt csináltathatott volna. Most a szükség rávitte, hogy ahhoz a mesterséghez fogjon, melyre egykoron atyja akarát taníttatni. A gazdagabb társaitól kapott viseltes cipőket belül kibélelte papirossal és fa héjával megfoltozta. Nyomorultan, mint valami koldus,

járta be Upsalát azon ifju, ki hivatva volt, hogy egykor ezen egyetem legnagyobb és világra szóló dísze legyen.

Végül mégis talált egy jelentékeny pártfogóra Olaus Celsius theologiai tanárban, ki ez időtájt mint kitünő természettudós és még inkább mint botanikus nagy hirben állott. Ez épen egy nagy művön dolgozott, melyben a szentírásban előforduló növények pontos leírását kívánta egybe állítani. Ehhez a fáradságos munkához Linné közreműködését vette igénybe, ki most Celsius házában barátságos menhelyre talált. Az ifju szabad óráiban megkezdte a növénytan rendszerének kidolgozását, mely később az egész művelt világon általános érvényt vívott ki magának és rövid időn az összes előbbi czélszerűtlen rendszereket megdöntötte.

Volt ez időtájt Stockholmban egy tudományos akadémiái társaság, melyből később a tudományok királyi akadémiaja keletkezett, mely a haza és főleg a honi föld terményeinek átkutatásával foglalkozott. A svéd tartományok közül egy sem volt oly ismeretlen, mint a távolfekvő, pusztá Lappföld. Az 1731. évben az említett társaság azt a határozatot hozta, hogy ezt a nagy földterületet természetrajzi szempontból megvizsgálta és Celsius ajánlatára Linnét szemelték ki a kutató utazásra.

Ha mai napság valakit buvárutazásra messze idegen országba küldenek, utjára nagy kísérettel, pénzzel, szükséges eszközökkel és minden kényelemmel ellátva indul el. Linné egészen egyedül utazott a kietlen Lappföldre és csak 50 tallérnyi parányi összeget kapott utiköltségül; többet a tudós, de hiába, igen szegény stockholmi társaság a hasznos czélra nem fordíthatott.

Egy évet töltött el a bátor fiatal kutató ezen fontos tudományos utazással. Többnyire gyalog járta be nyáron át a Lappföldet, keresztül-kasul, átkutatva azt minden tekintetben, figyelmére méltatva a növényeket épugy mint az állatvilágot és ásványországot.

A zord, hideg téli időben a lappföldiek iramszarvas-szánján járt-kelt és nyelvéket is elsajátította. Nem ritkán forgott életveszélyben is; egyszer csaknem belefűlt egy mély mocsárba; e veszély többször fenyegette őt, rohanó hegyi folyók átúszásánál, melyeken át híd nem vezetett. Az egész Lappföldön nem volt egy város sem; volt azonban szétszórva 32 falusi kinézésű telep, melyek a nomád életet élő lakosoknak téli szállásul szolgáltak. Utaztában a derék lappok vendéglátó szíveségére volt utalva, mert az egész országban, melyben 700 mértföldnyi utat tett meg, egyetlen egy vendéglő sem volt. Az 1732. év október hava végén tért vissza Upsalába. Az éjszaki barátságatlan havas pusztaságon több mint száz eddig ismeretlen növényfajt, többnyire mohneműeket fedezett fel, melyeket tüzetesen ismertetett «Flora lapponica» című munkájában, mely művét ujonnan kigondolt langeszü rendszere szerint dolgozta ki. Ez által kivált a külföldi jeles növénytudósok előtt nagy feltűnést keltett. 50 tallérnyi szerény utipénzével oly jól gazdálkodott, hogy minden költség levonása után még pár tallérja meg is maradt. Lappland átkutatása körül szerzett kitünő érdemeit méltányos tisztelettel emelték ki, de, sajnos, egyelőre nem jutalmazták; Linné ép oly szegény és állástalan maradt mint előbb volt.

Midőn megkísérlette ismereteit és tehetségeit értékesíteni, még súlyos bántalmazásokkal is illették a fiatal tudóst. Saját szakállára természettudományi előadásokat kezdett tartani s hallgatónál tetszést aratott. De nem volt sem akadémiai rangfokozata, sem mesteri vagy tudori czíme s így az egyetemi törvények értelmében nem is volt feljogosítva előadások tartására. Bizonyos Rosen nevű orvos dühössé lett a fiatal ember e vakmerősége felett, vádat emelt ellene az akadémiai tanács előtt és kivitte, hogy hallgatótermét bezárták. Linné magán kívül volt haragja- és bosszúságában. Midőn egyszer főellenségével, Rosen orvossal, az utcán találkozott, kivont karddal támadt rá és meg akarta őt ölni. Csak mások gyors közbelépése mentette meg Rosent a haláltól. Ezen esemény nagy feltűnést keltett és kevésbe mult, hogy Linné vesztét nem okozta. Pártfogói közül többen, nevezetesen Olaus Celsius pártját fogták és így sikerült nyilvános kemény dorgálással menekülnie ki kényelmetlen helyzetéből. Kevéssel ezután más működési kör kínálkozott számára: Dalekaskia kormányzójának, Reuterholm bárónak fiai természettudományi utazásra akartak indulni Svédországban és különösen a bányákat kívánták megtekinteni; e czélra kalauzul Linnét kérték fel. Több bányahely megtekintése után ily módon ismét meglátta Falunt, hol eddigi kísérői megváltak tőle, mintán utazásuk czélja^{el} volt érve. Az itteni tartzkodás annyira megtetszett neki, hogy továbbra is itt maradt és bár kis hallgatóság előtt, megtartá ama tartalmas előadásait, melyektől Upsalában letiltották.

Jobban lebilineselték Linnét a csillámló Dalelf mellett fekvő Falunhoz Moraeus kedves Brigittájának kellemei mint az érdekes város rez- és mirenybányái, festői környéke. Megnyerte ennek szívét és rávette barátját, Solander igazgatót, hogy kísértse meg őt atyjától megkérni, mert neki nem volt hozzá bátorsága.

Moraeus orvos ugyan nagyrabecsülte a fiatal tudós ismereteit, bár neki mint régi rendszer követőjének nem tetszett föllépése és azon állítása, hogy a régi természettudományi rendszereket halomra fogja dönteni s ezek helyébe újat állít föl. Barátja volt a régi szokásoknak, ellensége az újításnak. Minthogy azonkívül Linnének sem hivatala, sem czíme, sem biztos jövedelme nem volt, ennél fogva sehogy sem tudta magát elhatározni, hogy őt vejévé fogadja. Nem igen hitte, hogy az újításra törekvő kérő még valaha minő természetvizsgáló megalapíthassa szerencséjét és tisztos állást vívhasson ki magának.

Moraeus Solander urnak hosszas közvetítése s a kedves Brigittának sok könyve és esdeklése után végül beleegyezett, hogy a megkérés ne utasíttassék kereken vissza. De kikötötte azt a föltételt, hogy Linné szerezzék meg az orvostudori czímet és szentelje magát egész hévvel a gyógyászati tudománynak, hogy valaha derék orvos váljék belőle. Ily feltét mellett aztán megengedhetőnek találta, hogy sikeres eredmény esetén lánya kezét ismételten megkérhesse.

Linné elfogadta e föltételt, mint valaha Jákob Lábán atyának feltételeit, midőn Rákhel leányának kezét kérte meg. Ekkor még a svéd orvosok között az a régi szokás dívott, hogy doktori czímeket külföldi

egyetemen szereztek meg. A fiatal orvosok e végre Hollandiába, még pedig a gazdagabbak Leydenbe vagy Utrechbe mentek, a szegényebbek pedig a Zuyder-tó mellékén fekvő Harderwikbe, hol még akkori időben egyetem volt, mely azonban 1808. évben megszűnt. Itt ugyanis a «legolesőbban» avatták az embert orvostudorrá.

Csak nagy utánjárással és nehézséggel tudták barátai és hű arája a 100 tallért össze hozni, melyekre Linnének utazása és külföldön tartzkodása közben szüksége volt. Ekkor az 1735. év ápril havában Kopenhágán és Hamburgon át Hollandba utazott. Az orvostudományban is eléggé jártas volt, és így nem került nagy nehézségbe, hogy ugyanazon év június 24-dikén az orvostudori kalapot megszerezze.

II.

Utazásának tulajdonképeni célját elérte. Azonban nem tudta magát Hollandia elhagyására határozni, mielőtt látta volna az ország természetrajzi gyűjteményeit és legkiválóbb tudósait.

Ez időtájt Hollandia leghíresebb tudósa és az egész világ legjelesebb orvosa Boerhave tanár volt Leydenben. Ezen nagy férfival személyesen megismerkedni képezte Linné legforróbb vágyát. E végre Leydenbe utazott.

De ismeretlen idegeneknek fölöttébb nehéz volt Boerhavéhoz bejutni, ha csak előbb néhány darab arannyal le nem kenyerezte az ember az ő szolgáló személyzetét. A század ezen legelfoglaltabb orvosánál, kinek lakása körül évről évre a segélykeresők csoportja tanyázott, még a legelőkelőbb személyeknek, követeknek, hercegeknek, sőt magának Nagy-Péternek is Hollandban tett utazása alkalmával órahosszant kelle az előszobában várakoznia. Linnének sem aranyai nem voltak, sem befolyásos ajánlatai. De szerencséjére azon kedvező helyzetben volt, hogy saját lángeszmeje által tudta magát ajánlani s beküldte Boerhavénak új természeti rendszere két nagy ivrétre nyomott áttekintését, mely alkalommal egyszersmind levélben kérte ki magának a személyes találkozás kegyét. A hirneves orvos megolvasta a kis iratot és az abban nyilvánuló lángelméjűség és pontos számítás bámulatba ejtette őt. Meghívta a fiatal svéd tudóst látogatni meg őt mezei jószágán Leyden mellett; itt igen szívélyesen és tiszteletteljesen fogadta s végül ajánló levelet adott neki Burmann kitűnő növénytudóshoz Amsterdamba, ki őt néhány nappal később a nagy kereskedelmi városban a legbarátságosabb fogadtatásban részesíté.

Burmann, néhány akkor még Európában igen ritka növényt mutatott be neki, melyeket épen Ceylon szigetéről kapott, köztük egy hosszú, keskeny, bőrnemű levelekkel és kis fehér virággal ellátott ágat.

«Micsoda ez?» kérde Burmann.

«Borostyán», válaszolá Linné.

«Nem, ez nem borostyán» vágott közbe Burmann.

«Bizzék meg benne!» szólt a svéd tudós. «Ez borostyán, még pedig az a fajta, melyet fahéj-cserjének neveznek!»

«Igen ez a növény csakugyan fahéj-cserje; de a fahéj-cserje nem borostyán!» jegyzé meg az amsterdami növénytudós.

Linné oly meggyőző érvekkel bizonyította be, hogy a fahéj-cserje mindenesetre a borostyánnemű növényekhez tartozik és ennél fogva ezen osztályba kell sorozni, hogy végül maga Burmann is meggyőződött róla és vele egy véleményen volt.

Az ifjú svéd tudós ítéletének biztossága, bámulatos növénytani ismeretei a hollandi férfura roppant hatással voltak. Fölvívást intézett hozzá, vállalkozzék egy időre kedvező föltételek mellett munkatársul «Ceylon Florájának» megírására, melynek kiadásával a kormánytól meg volt bizva.

Nemsokára Boerhave közvetítése folytán még alkalmasabb állás kínálkozott Linné számára Hollandban.

A hirneves orvos kezeltjei közé több más hollandi milliomoson kívül tartozott az amsterdami milliomos polgármester és a kelet-indiai társaság igazgatója Clifford György is, ki lángeszű, szeretetreméltó és ismeretekben gazdag férfiú volt, de emellett a legkülönösebb fajta a pazarlóknak és ingyenczeknek, ki e miatt gyakorta beteges volt és lépkóros bántalmaknak volt alávetve.

Clifford a hartecampi gyönyörtői mezei jószág birtokosa volt Amsterdam és Harlem között, hol nagy-szerű kertet rendezett be drága tenyészházakkal. Ezen gazdag virágkedvelő a világ minden részéből a legritkább növényeket szerezte be, s ezenkívül egy nagy-szerű terménygyűjteményt és könyvtárt is; legszívesebben tartózkodott Hartecampban; itt ütötte fel tuscolumát, hol felváltva majd leitta magát és mohón kapkodott a legritkább nyalánságokon, majd meg ismét egész hévvel szentelte magát komoly természettudományi tanulmányoknak.

A beteges tüneteket, melyeket falánsága idézett elő, gyakran maga igyekezett eloszlatni mindenféle növényi gyógyszerekkel, melyeket kigondolt és a híres Boerhave orvos által jóváhagyatott. A milliomos gyakran kinezta és hiábavaló tanácsadásért ostromolta őt; ez okból midőn egyszer beteglátogatáson volt Hartecampban, ezt az ajánlatot tette neki:

«Én most önnek igen jó tanácsosal szolgállok, melynek követését meg nem bánja. Ön mindennel rendelkezik, a mi az életet kellemessé teheti és még sem elégedett, mert egynek híjával van: az egészségnek! Ön sokat lakmározik és iszik, sok baja van és lépkórosban szenved. Én nem lehetek mindig körülötte, hogy segítsek. Ön kénytelen lesz ezután saját háziorvost tartani, ki naponként örködjék egészsége felett. Fontos esetekben az illető az én tanácsomat is kikérheti.»

«Csakugyan igaza van», viszonzá panaszosan a milliomos, ki épen borzasztó emésztéshiányban szenvedett. «De hol találom én ilyen ügyes orvost, ki az ön helyét nálam pótolhatná.»

«Ily egyént a legjobb szívvel ajánlhatok önnek», viszonzá Boerhave, «egy fiatal svéd személyében, ki jelenleg önképzés végett Hollandban utazik. Neve Linné Károly, ki kitűnő növénytudós, ki képes lesz egyszersmind az ön szép növénygyűjteményét egy új elmés rendszer nyomán rendezni és leírni. A növényi gyógyszerek használatát kitűnően érti. Nagy szorgalommal és éleslátással kutatta át a magas éjszak kryptogamait

és bizonyos izlandi és lapplandi mohok főzeteiben gyógyerejü hatást fedezett fel.»

«Ez az én emberem!» kiálta fel a lépkóros gyógyszerkontár élénk érdeklődéssel. «Én magam is minden képzelhető növényt átfőztem már eddigé és a legcsudálatosabb főzeteket szőrpöltem a nélkül, hogy valami hasznát éreztem volna; de hogy mohot főztek, erre az ötletre még nem jutottam. Ezt a svéd merész gondolkozó főt okvetlen meg kell ismernem!»

«Holnap teendi önnél tiszteletét», mondá Boerhave, s ezzel ajánlotta magát, hogy rögtön Amsterdamba induljon és Linnét a tett intézkedésről értesítse.

A svéd tudós másnap Hartecampba ment. Burmann nem szívesen vált meg a «Ceyloni Flora» munkatársától és megigértette vele, hogy jövőre is számíthat az ő tanácsadásaira.

Linnét Clifford tárt karokkal fogadta — talán homályos sejtelve volt róla, hogyha neve a svéd tudós nevével összeforr, hallhatatlanságra tesz szert. Kellemeesen megebédeltek és közbe a legfinomabb borokat itták; s aztán a vendég izlandi zuzmókból hűsítő italt főzött és ezzel gyorsan megszüntette a milliomos emésztési baját. Sokat is csevegték a növénytanról és más természettudományi tárgyokról és a gazdag növénykedvelő lelkesülten csüggött új ismerőse fejtegetéseim, midőn ez feltárta előtte, mily egyszerű és czélirányos módon akarja ő az összes növénytudományt új elmés rendszerbe foglalni és így az eddigi bonyodalmasságot megszüntetni. Ily ujjáalkotó lángelmével a botanika terén még eddigé nem találkozott s óhajtotta, hogy ő maga és kertje vehesse ennek leginkább hasznát. E végből szellemes vendégének előnyös ajánlatot tett, szabad lakást nyaralójában, szabad fogatot, ellátást, és mind ezt pazar módon és ezen kívül igen tekintélyes készpénz fizetést. Linné köszönettel fogadta az ajánlatot és szerencsésjéről hirt adott választottja atyjának szülőföldre. Moraeus doktornak így hát be kelle látnia, hogy leendő veje mégis csak számot tevő és jelentős növénytudós.

Válaszleveleiben, melyeket Svédországból kapott, Moraeus doktor mégis duzzogva jelenté ki, hogy nincs ínyére, ha az ő kilátásban levő veje az orvostan biztos utjáról a növénytan bizonytalan ösvényére tér le. Ellenben szeretett Brigittája kijelenté, hogy ő egyetért mindazzal, mit Linné tett.

A minden égöv alól összehordott gazdag növényválaszték közepett, melyet Clifford Hartecampban ropant költséggel gyűjtött össze, Linné botanikai nézetei, kutatásai és reformatori tervei befejezésre jutottak. Itt a vidéki kényelemben szabad idővel rendelkezve, a legjobb tudományos eszközökkel ellátva, írta meg hallhatatlan remekműveit: «Systema Naturae» «Fundamenta botanica» «Philosophia botanica» «Hortus Cliffortianus» «Musa Cliffortiana» (ebben ritka külföldi növényeket ír le) és más monumentalis könyveit, melyek lassankint egész forradalmat idéztek elő a botanika terén.

Szakértő pártfogója törekvésének legelőzékenyebb és legáldozatkészebb előmozdítója volt, kinél sehol a világon jobbat nem találhatott volna. Igazán, rendkívül fontos szolgálatot tett a mélyre látó okos Boerhave, midőn azon eléggé nem méltányolható ötletre jött, hogy

a szegény svéd tudóst a milliomokkal rendelkező amsterdami polgármesterrel összeköttetésbe hozza! Ezen tény megérdemli, hogy emlékét föllevenítsük.

Linné Clifford megbízásából Angolországba utazott, hogy ott ritka amerikai növényeket vásároljon. Sok tudóssal ismerkedett itt meg; de ezek némelyike a fiatal újítót csak úgy félvállról nézte és rendszeréről nem is akart tudni. Ellenben mások a legnagyobb elismeréssel adóztak neki.

A mint visszatért, a hollandi kormány akarta őt megnyerni. Feladata lett volna utazást tenni a Foktartományba. Utóbb kinevezést kapott volna valamelyik hollandi egyetemre mint a botanika tanára.

Ekkor azonban aggodalmat keltő leveleket kapott szeretett Brigittájától. Azt írta neki, hogy atyja kényszeríteni akarja őt, hogy más kérőnek nyujtsa kezét. Moraeus doktor csakugyan bizalmatlankodni kezdett, azt hitte, hogy Linné nem is fog többé visszatérni.

Most hát gyorsan rendbe szedte ügyeit és késedelem nélkül Svédországba utazott. Az 1738. év őszén érkezett Stockholmba.

III.

A nagytudós honában azon szomorú tapasztalásra jutott, hogy érdemei a növénytan körül egyelőre nem találak méltányoló elismerésre. Államszolgálatban alkalmazást nem ajánlottak neki. Moraeus orvos mondhatlanul elégedetlen volt és nem akarta előbb beleegyezést adni a házassághoz, míg a vőlegény Brigittájának határozott jövedelmet nem biztosít. Énnélfogva Linné kényszerítve látta magát orvosi gyakorlatot kezdeni; de hosszú időn át sikertelenül. Még csak egy beteg szolgát sem akartak a «gazszedegetőnek» kezelésére bízni, mint őt gunyosan nevezék.

Végül sorsának jobbra fordultát inkább szerencsés véletlennek, sem mint tudományosságának köszönhető. Gyógyerejü füvek nedveiből czukorkákat készített, melyek hűlés és köhögés ellen hathatos szerül bizonyultak be. Nehány ily czukorka egy udvari hölgynek és általa a királynénak is kezébe jutott, ki épen akkor heves köhögési rohamokban szenvedett s a Linné-féle czukorkák használata következtében gyorsan megszabadult e kellemetlenségtől.

Ez az eset a legmagasabb körökben figyelmet keltett a tudós iránt. Kinevezték jelentékeny fizetés mellett hajóorvossá kapitányi ranggal és királyi fűvészsze.

Most már kedvező viszonyok közt élt és mi sem állt utjában, hogy arájával egybe keljen. 1739. év június havában vezette oltárhoz hű Brigittáját. Még ez évben kinevezték a királyi tudományos akademia tagjává is, mely ép ekkor alapítatott. Senki annyi fényt nem árasztott a fiatal akademiára mint ő. Ennek évkönyveiben a legszakavatottabb értekezések jelentek meg tollából, melyek Európa legtudósabb természetvizsgálóinak bámulatát kelték fel.

Új növénytani rendszere minduntalan lelkesült követőkre talált; ellenei kénytelenek voltak elnémulni és a győzelmi babért neki átengedni. Neve világszerte híressé lett. A svéd követek és konzuloknak messze tartományokban és világrészekben bókoltak miatta és szenenésésnek magasztalák Svédországot, mint mely

egy Linnével ajándékozta meg a világot. A sok hizelgő kitüntetés egymást érte. A külföld csaknem minden tudományos társulatának tiszteletbeli tagja lett, számtalan érdemrendet és érmet kapott, továbbá igen értékes ajándékokat XV. Lajos francia királytól, II. Katalin orosz czárnétól, Mária Terézia császárnőtől, nagy Frigyesztől, és több más uralkodótól. A világ minden részéről küldtek neki tiszteletű magvakat s ritka növényeket, melyeket ő hazája fűvészkertjeinek ajándékozott oda.

Ez nagy mértékben és kedvezőleg folyt be otthoni viszonyainak alakulására. Örökös-nemesi állásra emelték és legnagyobb vágya teljesedésbe ment, midőn 1741. évben kinevezték Upsalába a növénytan tanárává. Ezenkívül királyi házi orvosi czimet és fizetést kapott és nemzeti jutalmul két mezei jószágot ajándékoztak neki.

Igy élt ő Upsalában, gazdagsággal és magas méltóságokkal elhalmozva, azon városban, hol egykoron mint tanuló éhhalállal küzködött, mert annyi pénze és hitele sem volt, hogy ebédet vagy pár cipőt rendelhetett volna magának.

Igen, most már szeretett Brigittájának oldala mellett és folyton kedvencz tanulmányainak szentelte

idejét, teljesen boldog volt. Mind ezt 1752. évben a király nevenapja alkalmából szerkesztett akadémiai díszlapon önmaga is kifejezte. Ebben így szól: «Hálát adok a Gondviselésnek, mely sorsomat oly kedvezőleg intézte, hogy immár most boldogabbul élek, mint Perzsia királya. Csak az igazságnak hódolok, midőn boldognak vallom magamat. Önök, akadémiai atyák és polgártársak tudják, hogy a fűvészkert az én munkaköröm és az én elysiumom. Birtokomban van itt Kelet és Nyugat kincse, mely véleményem szerint diszesebb mint a babyloniak selyem öltözéke és a chinaiak porcellán edényei. Itt tanulok és tanítok én. Itt csudálom a Teremtő bölcsességét, mely oly sokféle módon ismereti meg magát velünk és bemutatom azt másoknak is.»

Igy élt a növénytudomány fejedelme sok éven át a tudomány előnyére, melyet kutatásaival és tanulmányaival ernyedetlenül gazdagított. Utolsó életéveit, sajnos, nehéz betegség zavarta meg. Az 1778. év január 10-dikén hunyt el 70 éves korában s tetemeit az upsalai székesegyházba helyezték el ünnepélyesen. Halála után dicsőítésére iratok jelentek meg minden országban, a hol csak tisztelik a tudományokat s a minden idők legnagyobb növénytudósának emlékére otthon és külföldön nagyszerű emlékművek emeltettek. **A. K.**

TÁRZA.

A belpoklosok gyarmatja Molokaiban.

Ismeretes dolog, mily hősies lemondással szentelte magát Dömjén atya, a Jézus és Mária legszentebb sziveinek congregációjából, a belpoklosok szolgálatának Molokai-szigetén (Sandwich-szigetenger). E borzasztó betegség a Sandwich-szigeteken igen gyakori, mi a kormányt több év előtt arra indította, hogy ezen gyógyíthatlan betegségben szenvedő szerencsétleneket a társadalomtól elkölönítve, külön gyarmatra kitelepítse s e végre Molokai-szigetét választotta. Ezen szerencsétlenek ott magukra hagyva küzdöttek a kétségbeeséssel, borzasztó, hosszas szenvedések között várva a biztos halált. S ekkor állott elő Dömjén atya, ki önelhatározásából a szerencsétlenek közé ment, megvive nekik a keresztény szeretet erősítő vigaszt és Krisztus szent tanainak üdvözítő malasztját. Az önfeláldozásteli, bámulatos féfúnak f. évi január 31-ikén kelt leveléből a «Die katholischen Missionen» című kitűnő folyóirat a következőket közli ezen gyarmat jelenlegi állapotáról. E sorok valóban meghatók s nem csak bámulatra ragadnak, de a legnagyobb tiszteletre kényszerítenek azon férfiu iránt, ki ennyi önfeláldozással teljesíti a keresztényi szeretet köteleességét. Ezen nagy áldozatra csak is katolikus pap, katolikus missionarius képes.

«Már majdnem hét éve, hogy itt időzöm a belpoklosok között. Ezen idő alatt volt alkalmam az emberi nyomort legborzasztóbb és legundorítóbb oldaláról egész közelből szemlélni. Belpoklosaink fele része hasonlít élő halottakhoz, kiket a férgek már emésztetni kezdenek, előbb bensőleg s nem sokára a test külső részeiben is. Ha fogalmat akarunk magunknak alkotni ezen szerencsétlenek büzeről, gondoljunk egy már rothadásba átment holttestre.

«Hawai kormánya még mindig azon fáradozik, hogy az új belpoklosokat fölkutassa s az eszközök erejéhez képest ide küldje. A 65,000 piaster (ez körülbelül 85 forintot tesz évenként minden egyes személyre), mely két évre a belpoklosok gondozá-

sára és tartására ki van vetve, távolról sem elég arra, hogy mindazon szerencsétleneket, kik különböző szigeteinken ezen borzasztó betegségben szenvednek, itt egyesíteni lehetne. Habár lehetlen a kivett összeget nagyobbítani, betegek száma mégis fölrag 700—800-ra. A mióta itt vagyok, minden évben van 150—200 halottunk; mindazáltal az élők száma még mindig 700-on felül van. Mult évben a halál rendkívül sokat ragadott el keresztényeim közül. A padok a templomban egy kissé megürültek, míg a temetőben alig található hely új sirra. A minapában egy sírt készülték ásni a nagy kereszt közelében, épen azon a helyen, melyet én már régóta magam számára tartottam fen. Hogy igényemet fentarthatassam, látszólag ugy kellett tennem, mintha haragudnám. Minthogy lakásom a templommal együtt ezen temető kerítésén belül van, éj idején én vagyok egyedüli öre ezen szép halottas kertnek. Nagy öröm reám nézve ezen komoly csöndességben a szent olvasót imádkozni, elméledni az örök lelki üdvösségről, melynek már számosan részesei lelki gyermekeim közül, némelyek örökkévaló boldogtalanságáról, kik nem akartak engem követni, vagy a purgatorium szenvedéseiről. Igen, a temető és a halálos ágy az én legdrágább könyveim; ott találom én a leggazdagabb anyagot épügy saját lelkem táplálására, valamint szent beszédeimre is. Mert minden reggel prédikálok a szent mise után; minden vasárnap nagy misét tartok, melynek ünnepélyességét lelki gyermekeim énekök által jelentékenyen emelik.

«Néhány év óta egy kis árvaházat alapítottam belpoklos gyermekek számára; egy derék s már koros özvegy, ki azonban nem szenved ezen betegségben, viszi benne a háztartást; egyidejűleg ő gondozza az én sovány konyhám is. Nagyon szivesen nélkülöznek minden testi szükségét, hogy annál többet juttathassak az én szegény betegeimnek. Itteni működésem első éveiben gyakran igen jelentékeny alamizsnákat kaptam Európából; de ah, ugy látszik, hogy az áldás forrása kiapadt.

«Tizenöt hónap óta tevékeny munkatársam van Andrés atya személyében, ki Kalaupapában, egy ujonan alapított belpoklos faluban lakik; a vallásos mozgalom ott is haladni kezd.

Ezen segély folytán lehetségessé lett reám nézve havonként egyszer meglátogatni szigetünk többi részét; ott egy nagy templomunk s négy kápolnánk van. A belpoklos gyarmatban két szép kápolnán kívül van még két iskolánk, melyeknek tanítói katolikusok és a kormánytól kapnak fizetést; gyermekeink legnagyobb része katolikus. Jelenleg majdnem semmi bajunk sincs a protestansok részéről, kik egybebaránt nagyon keveset törődnek belpoklos hitfeleikkel.

«A mult évben Lesserteur ur (tanár a külföldi missiók párisi seminariumában) közvetítése által Tongkinből nagy mennyiségű lapdacsokat kaptam a belpoklosság gyógyítására. Ezen lapdacsok $\frac{1}{5}$ timsóból, $\frac{2}{5}$ realgarból (sárga mirkénle) és $\frac{2}{5}$ hvang-nanból állanak. A hoang-nan a mi borostyánunkhoz hasonló cserje; héja vékony vöröses porréteggel van bevonva, mely erős mérget tartalmaz s gyógyszerül szolgál a belpoklosság ellen; ezen jótékony gyógyszer, mely már különböző missiókban jó eredménnyel alkalmaztatott, ft. Gauthier, tonkingi apostoli vikarius ismertette meg. Még ugyan nem sikerült nekünk teljes gyógyítást eszközölni vele; mindazáltal igen örvendetes eredményeket köszönünk használásának; különösen nagy könnyebbséget szereztünk számos szerencsétlennek fájdalmas szenvedéseikben.»

Különböző népek köszöntései.

A köszöntések általában azon elfogadott jelek, melyekkel az ember barátságának, szeretetének, tiszteletének és nagyra-becsülésének érzelmeit más irányában találkozás alkalmával vagy érintkezés közben nyilvánítja. Gyakran mint köteles adót követelik; legtöbbszörre azonban néma megegyezésen alapulnak, s a ki a már egyszer fenálló formákat figyelmen kívül hagyja, a műveletlenség szemrehányását vonja magára. Az éles emberismerőnek a köszöntés neme és módja meglehetősen biztos irányt nyújt, mely szerint a köszöntőt megítélheti s műveltségére következtetést vonhat.

A köszöntés módja az idők és viszonyok szerint különböző; majd elég egy néma jel, majd még határozott kívánság kifejezése járul hozzá. A különbözőség gyakran oly eltérő, hogy a mi egyik népnél kitünő udvariasságnak tekintetik, a másiknál neveltségnek tartatik.

Ujabb időben európai műveltséggel bíró népeknél általánosan kalaplevétellel köszöntenek. Ez azonban ugy látszik csak a tizenhetedik században kezdett általánossá lenni; az előtt csak előkelőkkel és főrangúakkal szemben volt korlátoltabb mérvben szokásos. A harminczas években divatozni kezdett a katonás köszöntés a kéznek kalaphoz emelése által, de ez nem sokáig tartott.

A köszöntés legbizalmasabb neme a csók. Nálunk különösen szokásos, hogy rokonok és barátok viszontlátáskor vagy bucsuzáskor megcsókolják egymást, a mi sok tekintetben elég rossz szokás. A francziák s olaszok csak arcukat tartják oda csókra, a mi sokkal jőzanabb szokás, mert az ajkak csókolása nem egy betegség átszarmazásának szokott oka lenni. Sok helyen szokás a nőknek kezét csókolni; az olaszoknál ez csak a legbensőbb barátoknak van megengedve. Orosz hölgyek nem adják oda kezüket csókra, a helyett homlokukat csókkoltatják meg.

A második, kevésbbé bizalmas módja a köszöntésnek a jó kívánság kifejezése, vagy más valamely szólam: jó reggelt, jó napot, csendes jó éjszakát kívánunk egymásnak, vagy alázatos szolgálja kifejezéssel nyilvánítjuk tiszteletünket. Hazánk kato-

likus népe «Dicsértessék a Jézus Krisztus»-sal köszönté hajdan egymást, mi most már sajnos, csak itt-ott elszórva van még szokásban. Mily szép, mily lélekemelő lenne pedig, ha a köszöntési formával is kifejezést adnánk katholicus voltunknak, vallásos érzelmeinknek.

A katona főlebbvalóját fővegének érintésével, a zászlónak és kardnak meghajtásával, a fegyverek felemelésével vagy lövéssel üdvözlő, az üdvözlendőnek rangja szerint s az alkalomhoz képest. Mig mi előkelő s magasállású személyek iránti tiszteletünket főveglevétellel és meghajtással fejezzük ki, az orosz ura előtt földreborul, átkarolja térdét s lábait megcsókolja. A szabadabb lengyel majdnem földig hajta magát és megcsókolja annak ruháját, kinek tiszteletét akarja kifejezni. Érintkezés u. m. kézszerítés, csók és ölelés majdnem valamennyi, nem európai népeknél is tisztelet és szeretet jele. A lapok köszöntésül egymáshoz dörzsölik orraikat s a Cykladok nagyobb szigetein kölcsönösen megvedvesítik egymás haját. A frankok azzal köszöntötték egymást, hogy egy szál haját kitéptek s átadták az üdvözlendőnek. A török két kezét mellére teszi s azután meghajtja magát az előtt, kit köszönt. A hinduk Bengáliában akként köszöntik egymást, hogy jobb kezükkel homlokukat érintik, azután mellökre teszik, balkezüket leeresztik s mélyen meghajtják magukat. Luzon-sziget (a Fülöp-szigeteken) lakói mélyen meghajolnak, kezeiket arcukra teszik, térdeiket meghajtják, s majdnem leguggolnak az üdvözlendő előtt. Az új Fülöp-szigetek egynémelyikén a köszöntő az üdvözlendőnek kezét, sőt néha lábát saját arczához dörzsöli. Sumatra-szigetén a köszöntő kéri annak lábát, kit köszönteni akar, letérdel a földre s az oda nyújtott bal lábbal érinti saját homlokát, mellét és térdét; azután hasra fekszik s néhány percig ezen alázatos helyzetben marad. A Kelet köszöntésmódjai kivétel nélkül többekévesbbé robszolgai gondolkozásmód jellegével bírnak.

Nagyon szertartásos a perzsáknál a vendég fogadása. A gazda a meghívott e' siet s különböző hajlongásokkal üdvözlő; azután gyorsan visszasiet s ugyanazt ismétli a ház ajtaja előtt. — A chinaiaknál a férfiak és nők köszöntésmódja nagyon különböző. A férfiaknak nem szabad a nőket köszönteni. Szokás a tulságos szerénykedés is. A vendég szerfölött magasztatja a gazdát és hozzátartozóit, mig ellenben ez önmagát és hozzátartozóit lehetőleg kisebbiti. A gyermekek szülei s a cselédek uraságaik előtt leveti cipőit, jobb kezét ruhájának bal ujjába dugja és fölkiált: «Augh! Augh!» (Ne bánts!) A sziami paraszt földre borul, ha egy előkelőt megpillant. Az ekként üdvözlött egy szolgát küld oda, hogy vizsgálja meg, nincs-e valami büdös az illetőnél. Ha valami rossz illatut talál nála, megrugja őt, ellenkező esetben a szolga fölemeli a köszöntőt. A nőket a legszebb nevekkel szólítják meg, mely megszólításnál azonban a «fiatal» minősítvénynek soha sem szabad hiányoznia, mint: «fiatal rózsá, fiatal drágakő» stb. Ha két sziami barátságot köt egymással, megkarczolják kezeiket s kölcsönösen kiszopják a friss sebből egymás vérét. (Vége köv.)

RÖVID HIREK.

* A király ő Felsege vasárnap, augusztus 29-ikén $\frac{3}{4}$ 10 órakor indult Olmützbe, hová délután 3 órakor érkezett meg s nagy lelkesedéssel fogadtaott. A város este fényesen ki volt világítva. Innen ő Felsege gácsországi körutjára megy, honnan szeptember 20-ikán Magyarországon keresztül fog visszatérni székelyére. Előbb két napot Gödöllőn, azután Czeglédsen s

Pécsett egy-egy napot fog időzni ő Felsege s jelen lesz a két utóbbi helyen concentrált csapatok gyakorlatain.

* **Haynald Lajos** bibornok kalocsai érsek ur ő eminentiája, mint a «Kalocsai Népl.» írja, a leégett szerajevói templom fölé-tésére 2000 forintot adományozott.

* **Dr. Kovács Pál** pozsonyi kanonok ur ő nagysága mult hó 27-ikén ülte meg hittudorá avatásának ötvenedik évfordulóját. A budapesti egyetem ezen alkalomból szokásos díszok-mánnyal tisztelte meg a nagyérdemű hittudort, melyet Heil-ler püspök ur ő méltósága nyújtott át a jubilánsnak.

* **Dr. Raipaics Rajmund** az egri papnövelde aligazgatója és az ottani érseki lyceumban az egyháztörténet és egyházjog nyilvános rendes tanára kinevezetett a budapesti tudományos egyetemen az egyháztörténelem nyilvános rendes tanárává.

* **Értesítés.** A budapesti kir. katolikus férfitanító-képez-dénél a tanképesítő vizsgálatok f. évi szeptember hó 17-ikén, ellenben a tanítónő-képezdénél ugyancsak e hó 20-ikán veszik kezdetüket. Az érdekllett tanítók és tanítónők felszerelt kérvé-nyeiket szept. hó 10-ig alulírt igazgatósnál nyújtsák be. Buda-pestben, 1880. augusztus 21. Pellet József képezdei igazgató.

* **Az orvosok és természetvizsgálók** nagy gyűlése Szombat-helyen a mult héten tartatott, melyben mintegy 300 tag vett részt. Elnök Szombathely tudós püspöke, Szabó Imre ő méltó-sága volt. Jövő évben Debreczenben lesz a nagygyűlés.

* **Az iparművészeti szakiskola** az új tanévvel életbe lép. Vezetésével Keleti Gáspár mintarajztanodai igazgató bizatott meg, tanárokká Raucher Lajos, Muderlak Lajos, Schik-edanz Albert és Werdenstler Szilárd nevezettek ki.

* **Nemzeti muzeumunkat** szent István király ünnepe alatt igen sokan látogatták. A Deák-szobra iránt, mely ezen alkalom-ból három napig nyitva volt, különösen nagy érdeklődést tanusi-tott a közönség, s ezen idő alatt 20,000-en tekintették meg a haza bölcsének hátrahagyott ereklyéit.

* **Massachusetts** főtörvényseke kimondta, hogy aki vasár-nap az isteni tisztelet ideje alatt utazik és rosz ut, hid stb. miatt baleset éri, ezért kárpótlást nem követelhet. — **Kean Károly**, a nagyhirű angol színművész özvegye, ki maga is kitűnő művész, a napokban meghalt Londonban 75 éves korában. — **Texas-ban** mult hó 13-ikán roppant vihar dühöngött, mely Brown-ville várost majdnem teljesen elpusztította, Metamorásban pedig háromszáz házat rombolt szét.

IRODALOM.

— Megjelent s beküldetett: „**A rom. kath. egyház szertar-tásainak és ünnepeinek rövid elemzése.**“ A középtanodák és pol-gári iskolák alsóbb osztályai számára összeállítá Ivánkovits János főrealtanodai hittanár. Szeged, 1881. Kiadja Várnai L. 8-rét, 1—82. lap Ára 40 kr. Szerző, ki művének írásánál halbat-lan Lonovicsunk «Népszerű egyházi archaeológia»-ját használta főforrássul, tekintettel arra, hogy középtanodáinkban, valamint polgári iskoláinkban a hittan előadására igen kevés óra van fel-véve, tankönyvét ügyekezett lehetőleg rövidre szabni. Ajánljuk a hittanítók figyelmébe.

— „**Emberisme.** Képezdei és magánhasználatra írta Szabó Mihály, tanítóképezdei igazgató-tanár s okleveles mérnök.“ Az itt említett mű most jelent meg harmadik bővített kiadásban,

mi már maga eléggé bizonyítja annak jelességét és gyakorlati-ságát. Helyes beosztása, a szükséges tudnivalóknak, minden fölös-leges kerülésével való, felölelése, tömör, világos és könnyen érthető előadás ajánlatossá teszik ezen művet nem csak szülők és tanítók részére, de haszonnal forgathatja mindenki, mert az emberismén kívül életrendi szabályokat is tartalmaz, miket tudni s ismerni nem fölösleges senkinek. A 144 lapra terjedő 8-rét kiadott füzetnek bolti ára 60 kr. Nyomatott Szegeden, Várnai Lajos kiadásában.

— „**Jó pásztor**“ czim alatt Hajóssy Gy. Krizánt ferencz-rendi áldozár és hitszónok mint szerkesztő egyházszónok-lati havi folyóiratot indított meg, melyből az I. füzet megjelent s összesen kilencz szentbeszédet tartalmaz Píry Czirjék, Karcasu A. Arzén, Hajóssy Krizánt, Mészáros Albin, Ujlaki Géza és Horváth Ernő tollából, advent vasárnapjaira, karácsonyra, szent István vértanu ünnepére és az év utolsó napjára. A 2. füzet december elején fog meg-jelenni. A 68 oldalra terjedő nagy 8-rét alaku füzet kiállítása díszes. Előfizetési ára: egész évre 4 frt, felévre 2 frt, évnegyedre 1 frt. Előfizethetni a szerkesztő-kiadónál a ferencziek székházá-ban, Révkomáromban.

— A „**Társulati Értesítő**“ mint Jézus szent szívének hir-nöke“ czimű folyóirat augusztusi füzete a közetkező tartalommal jelent meg: Augusztus-havi általános szándékhoz. — Loyolai szent Ignác élete (folytatás). — Mértékletességi egy-l-tek Angolországban. — Az Ur Jézust szeretnünk kell, mert sokat szenvedett. Közli Hippich István. — Bucusu-ímák. Közli: Intay Vazul. — A zárdai hivatásbani állhatatosságról. — Részletes szándékok augusztus-hóra. Melléklet: Paulai Vincze egyletének kézikönyve. 7. iv.

— **Rautmann Magyar Lexikoná**-ból megjelent és beküldet-tett az 58—61. füzet, melyekben az anyag «Egyptom»-tól «Épi-tészeti fes'észet» szóig van földolgozva. E 4 füzethez következő mellékletek vannak csatolva; «Javitott iránytűk», «A budapest-várkert bazár», «Emberi test III.» és «Észak-Amerika» (térkép). Megjegyzendő, hogy a 61. füzetben egy ívvel kevesebbet adott ezuttal a kiadó, a mit a jövő füzetben pótolni fog. Minden füzet külön kapható 30 kr. o. é. Előfizethetni egész évre 7 frt 20 kr, évnegyedre 1 frt 80 krral.

— **Dömös története és újabb leírása.** Irta N ed e c z k y Gáspár dömösi plébános. Esztergom, 1880. Ára 1 frt. Kiszling-stein Nándor bizományában. Az előttünk fekvő, 147 lapra ter-jedő füzet igen ügyes összeállításban nyújtja a régi és újabb Dömös történeti vázlatát. Kiváló szorgalommal és dicséretes szakismerettel kutatta föl szerző a régi dömösi prépostságról szóló adatokat s füzte azokat érdekes olvasmányvá. Bárha szerző ndítványát — melyet az 1878-ban tartott egyházkerületi ülésben tett az egyes községek monographiájának illetén meg-írása iránt — minél többen fogadnák el s vinnék keresztül t. lel-készeink közül. A mű czimében — hogy kritikai észrevételt is tegyünk — értelemzavaró stylizálást látunk. Szerző aligha akarta azt mondani vele, hogy Dömös történetének újabban eszközölt leírását nyújtja e füzetben, hanem azt, hogy az újabb Dömöst is ismerteti, mint plébániát. Nézetünk szerint a czimet követke-zőleg kellett volna szerkesztenie: «A régi és újabb Dömös. A hajdani dömösi prépostság és jelenlegi plébánia történeti vázlata.» — Ajánljuk t. olvasóink figyelmébe.

Kiadja a **Szent-István-Társulat** (Lövész utca 13-dik szám.) — Felelős szerkesztő: **Ágoston Antal.**

Budapest. 1880. Nyomatott az **Athenaeum** r. társ. nyomdájában (Ferencziek tere Athenaeum-épület).